Trường đại học bách khoa hà nội

Báo cáo bài tập lớn môn học: Lý thuyết ngôn ngữ và phương pháp dịch

TÌM HIỂU BỘ SINH TRÌNH PHÂN TÍCH CÚ PHÁP BISON

Sinh viên thực hiện:

Tạ Quang Tùng

MSSV: 20154280

Giáo viên hướng dẫn: TS. Phạm Đăng Hải

Mục lục

1	Giới th	iiệu về bộ sinh trình phân tích cú pháp Bison
2	Cấu tr	úc của file văn phạm trong Bison
	2.1	Các thành phần của một file văn phạm
	2.2	Phần Prologue
	2.3	Phần Bison Declarations
	2.4	Phần Grammar Rules
	2.5	Phần Epilogue
3	Khôi p	hục từ lỗi
4	Các hà	ım C tương tác với Bison
	4.1	Hàm phân tích cú pháp yyparse
	4.2	Hàm phân tích từ tố yylex
	4.3	Hàm báo lỗi yyerror
5	Sử dụn	ng Bison
	5.1	Lệnh sinh trình phân tích cú pháp
	5.2	Parser sinh bởi Bison đơn giản
	5.3	Biểu diễn ngũ pháp của PL0 trong Bison
Tài liệu tham khảo 12		

1 Giới thiệu về bộ sinh trình phân tích cú pháp Bison

GNU Bison, hay thường được biết đến là Bison, là bộ sinh trình phân tích cú pháp parser, là một phần của dự án GNU. [4]

Bison đọc một file đặc tả của một ngôn ngữ phi ngữ cảnh (context-free language), cảnh báo về những nhập nhằng trong quá trình phân tích, và sinh ra một bộ phân tích cú pháp (Có thể bằng ngôn ngữ C, C++ hoặc Java).

Bison mặc định sinh ra LALR parser, nhưng cũng có thể tạo ra GLR parser.

Trong chế độ POSIX, Bison tương thích với Yacc, cùng với một vài những mở rộng. Đồng thời Flex, bộ sinh trình phân tích từ vựng, cũng thường được sử dụng cùng với Bison để cung cấp chuỗi các token đầu vào cho việc phân tích cú pháp.

Bison là một phần mềm miễn phí, mã nguồn mở được phát hành dưới giấy phép GPL.

2 Cấu trúc của file văn phạm trong Bison

2.1 Các thành phần của một file văn phạm

Một file mô tả văn phạm của Bison được chia thành 4 phần như sau: [5]

```
%{
         Prologue
%}
Bison declarations

%%
Grammar rules
%%
Epilogue
```

Trong đó, phần Prologue thường chứa các khai báo hàm, include của C.

Phần Bison Declarations chứa các khai báo được Bison sử dụng.

Phần Grammar Rules chứa các quy tắc ngữ pháp của ngôn ngữ đang cần biểu diễn và các lệnh thực hiện tương ứng.

Phần Epilogue thường chứa định nghĩa của các hàm C tương ứng với phần Prologue.

2.2 Phần Prologue

Phần Prologue chứa các định nghĩa macro và các khai báo của các hàm và biến được sử dụng trong các câu lệnh của phần Grammar Rules. [8]

Những đoạn code trong phần này sẽ được sao chép vào phần đầu file mã nguồn của chương trình dịch được sinh ra. Có thể sử dụng **#include** "..." để include các file header tương ứng.

Có thể có nhiều hơn một phần Prologue nằm đan xen với các phần Bison Declarations.

2.3 Phần Bison Declarations

Phần Bison Declarations định nghĩa các kí hiệu được sử dụng để xây dựng ngữ pháp chương trình và kiểu dữ liệu của các giá trị. [2]

Tất cả token (ngoại trừ các token có một kí tự như '+' hoặc '*') phải được khai báo trước khi có thể sử dụng. Các kí hiệu không kết thúc phải được khai báo nếu muốn định nghĩa kiểu của kí hiệu đó để sử dụng làm giá trị ngữ nghĩa.

Phần Bison Declarations cũng chỉ định kí hiệu không kết thúc bắt đầu của văn phạm. Mặc định là sử dụng kí hiệu bên trái của rule đầu tiên trong phần Grammar Rules.

Các khai báo trong phần Bison Declarations bao gồm:

• Khai báo require: Có thể chỉ định version nhỏ nhất của Bison trong khi xử lý file ngữ pháp. Nếu như yêu cầu về version không đủ, Bison dừng việc xử lý và báo lỗi.

```
|| %require ''version''
```

• Khai báo token: Để khai báo tên của token (kí tự kết thúc), ta sử dụng: [12]

```
||%token name
```

Bison sẽ chuyển khai báo token thành một hằng số trong file mã nguồn đầu ra (file header) để mà flex có thể sử dụng **name** để làm giá trị token cần trả về của hàm **yylex()**

Có thể chỉ định giá trị số của token bằng cú pháp:

```
|| %token NUM 300
```

Trong đó 300 là giá trị số của token **NUM**

Nhưng tốt hơn cả là để Bison lựa chọn giá trị số cho tất cả các token. Bison sẽ tự động chọn các số mà không xung đột với giá trị của các kí tự ASCII và các token trước đó. (Giá trị Bison chọn luôn lớn hơn 255).

• Khai báo union và kiểu dữ liệu: Trong hầu hết các chương trình sẽ cần nhiều hơn một kiểu dữ liệu cho các token khác nhau. [7] Như giữa token đại diện cho số và token đại diện cho xâu.

Mặc định Bison chỉ có một kiểu giá trị ngữ nghĩa là int. Để sử dụng nhiều hơn một kiểu dữ liệu cho các giá trị ngữ nghĩa, Bison yêu cầu trong file ngữ pháp phải có:

- Chỉ định toàn bộ tập các kiểu dữ liệu sẽ được sử dụng (có thể sử dụng % union)
- Trong các kí hiệu mà giá trị ngữ nghĩa được sử dụng (kết thúc hoặc không kết thúc), Chọn một trong các kiểu được chỉ định ở trên. (Sử dụng khai báo %token bổ sung kiểu cho các kí hiệu kết thúc, sử dụng %type cho các kí hiệu không kết thúc)

Để khai báo union, ta dùng cú pháp:

```
%union {
    int num;
    char *name;
}
```

Để khai báo token có chứa kiểu, ta dùng cú pháp:

```
|| %token <num> NUMBER
```

Trong đó token **NUMBER** có kiểu là kiểu của biến **num** trong **union**.

Để khai báo kí hiệu không kết thúc có chứa kiểu, ta dùng:

```
|| %type <num> NONTERMINAL
```

Trong đó kí hiệu không kết thúc **NONTERMINAL** có kiểu là kiểu của biến **num** trong **union**. [13]

 Khai báo kí hiệu bắt đầu văn phạm: [11] Bison mặc định rằng kí hiệu bắt đầu văn phạm là kí tự không kết thúc đầu tiên bên trái trong Phần Grammar Rules. Có thể thay đổi kí hiệu này bằng:

```
||%start symbol
```

Ngoài các phần kể trên, Bison còn hỗ trợ độ ưu tiên các toán tử và thứ tự thực hiện của chúng (từ trái qua phải hoặc ngược lại). Tuy nhiên những điều đó có thể được biểu diễn bằng cách sử dụng văn phạm phù hợp, dựa trên các kĩ thuật khử văn phạm nhập nhằng. Vì vậy trong báo cáo này sẽ không đề câp các phần đó.

2.4 Phần Grammar Rules

Phần khai báo ngữ pháp của Bison bao gồm các grammar rule có dạng tổng quát như sau: [10]

```
|| result: components...;
```

Trong đó **result** là kí hiệu không kết thúc mà rule này mô tả, và **components** là một chuỗi các kí hiệu kết thúc và không kết thúc tạo nên một sản xuất.

Ví du:

```
|| exp: exp '+' exp;
```

Mô tả một sản xuất $exp \rightarrow exp + exp$. Các kí tự dấu trắng không ảnh hưởng đến định nghĩa các rule.

Giữa các **component** có thể chứa các **action** dùng để định nghĩa ngữ nghĩa của rule đó. Một **action** có dang:

```
| {C statements}
```

C statements là một tập các câu lệnh của C được bao bọc trong cặp ngoặc nhọn, các lệnh này là các lệnh giống như được sử dụng bên trong định nghĩa hàm C. Bison không kiểm tra tính đúng đắn của các lệnh C này, chỉ copy nguyên vẹn vào file mã nguồn đầu ra. Các lệnh này sẽ được chạy khi mà đã xác định cây cú pháp và tiến hành thực hiện phân tích ngữ nghĩa.

Nhiều các **rule** cho cùng một **result** có thể được định nghĩa bằng cách kết nối chúng bằng kí tư '|':

Mô tả một sản xuất $E \to E + T|T$.

Một **rule** là trống rỗng nếu như bên phải của nó (các **component**) là trống rỗng. [3] Nó giống như kí hiệu ε thể hiện một xâu rỗng.

Ví dụ:

```
E : TE1
E1 : '+' T E1
```

Mô tả hai sản xuất là $E \to TE_1$ và $E_1 \to +TE_1|\varepsilon$

Tuy nhiên việc không sử dụng kí tự gì khiến việc xác định rule trống rỗng khó khăn, ta có thể sử dụng **%empty**:

```
E: TE1
E1: '+' T E1
| %empty
```

Tuy nhiên **%empty** là một mở rộng của Bison và không tồn tại trên Yacc.

Trong Bison ta nên khai báo các rule (hay các sản xuất) dưới dạng đệ quy trái thay vì đệ quy phải để tránh sử dụng stack trong quá trình hoạt động của parser. [9]

2.5 Phần Epilogue

Những đoạn code trong phần Epilogue sẽ được sao chép nguyên vẹn vào cuối của file mã nguồn parser đẩu ra, giống như là code trong phần Prologue được sao chép vào phần đầu của file đầu ra. Nếu như phần Epilogue trống rỗng, ta có thể bỏ đi %% kế thúc phần Grammar Rules.

3 Khôi phục từ lỗi

Để điều khiển quá trình khôi phục lỗi trong Bison, ta sử dụng cách viết thêm các sản xuất mà trong đó chứa một token đặc biệt: **error**. Kí tự kết thúc (hay token) này luôn luôn được định nghĩa và không thể được sử dụng cho các token thông thường khác. Parser sinh bởi Bison sẽ sinh ra một token **error** khi mà gặp phải lỗi cú pháp. Nếu ta có token này trong sản xuất, quá trình phân tích cú pháp có thể được tiếp tục.

Ví du:

Token **error** trong ví dụ này chỉ định rằng lỗi theo sau là một dấu xuống dòng là hợp lệ với sản xuất cuối cùng này.

Vậy điều gì sẽ thực sự xảy ra nếu một lỗi xuất hiện trong **exp**?. Trong trường hợp đó, hầu như sẽ xảy ra tình huống còn lại một lượng các token trong stack theo sau **stmts** mà chưa được reduce, và đồng thời cũng có những token sẽ cần phải đọc trước khi gặp được kí tự xuống dòng. Do vậy nên sản xuất phục hồi lỗi sẽ không được áp dụng theo một cách thông thường.

Tuy nhiên Bison sẽ tìm cách sao cho trạng thái parser phù hợp với sản xuất trên. Đầu tiên bằng cách loại bỏ các token và trạng thái trên stack sao cho nó trở về trạng thái mà token **error** có thể được chấp nhận. Sau đó, nó tiếp tục loại bỏ các token còn lại trong đầu vào cho đến khi gặp được kí tự phù hợp, trong trường hợp này là kí tự xuống dòng.

Với nhiều hợp, việc phục hồi lỗi không thể làm tốt hơn việc là đoán. Nếu mà parser đoán sai, một lỗi cú pháp có thể dẫn đến nhiều lỗi cú pháp khác. Để ngăn ngừa việc có quá nhiều thông báo lỗi cú pháp được in ra, parser sẽ không xuất ra thông báo lỗi cho những lỗi xuất hiện gần lỗi

thứ nhất; chỉ khi sau 3 token liên tiếp từ đầu vào đã được chấp nhận bởi sản xuất khôi phục lỗi trước đó, thông báo lỗi mới có thể tiếp tục được in ra.

4 Các hàm C tương tác với Bison

[6] Chương trình được Bison sinh ra là một chương trình C và hàm thực sự thực hiện quá trình phân tích cú pháp là **yyparse**.

4.1 Hàm phân tích cú pháp yyparse

Để quá trình phân tích cú pháp được thực thi, ta gọi hàm **yyparse**. Hàm này sẽ đọc các token, thực thi các **action** trong phần Grammar Rules tương ứng, rồi cuối cùng trả về một giá trị khi gặp kí tự báo kết thúc file hoặc khi không thể phục hồi từ lỗi. Ta cũng có thể chỉ định cho hàm **yyparse** trả về ngay lập tức mà không đọc thêm từ tố nào nữa.

```
|| int yyparse(void);
```

Hàm trả về 0 nếu như quá trình phân tích cú pháp thành công (hàm trả về do gặp kí tự kết thúc file).

Hàm trả về 1 nếu như gặp lỗi do đầu vào không hợp lệ (Ví dụ: Chuỗi token đầu vào không thỏa mãn cú pháp đã được chỉ định) hoặc do hàm **YYABORT** được gọi.

Hàm trả về 2 nếu như trình phân tích sử dụng hết bộ nhớ cho phép.

Trong một **action** bất kì của phần Grammar Rules, ta có thể chỉ định cho hàm **yyparse** trả về ngay lập tức bằng cách sử dụng 2 macro sau:

- YYACCEPT: Trả về ngay lập tức với giá trị 0 (thành công)
- \bullet YYABORT: Trả về ngay lập tức với giá trị 1 (lỗi)

4.2 Hàm phân tích từ tố yylex

Hàm **yylex** là hàm nhận diện các từ tố từ một xâu đầu vào và trả về các giá trị từ tố đó cho parser sử dụng. Bison không tạo hàm này một cách từ động mà ta cần phải tạo nó để hàm **yyparse** có thể gọi nó.

Trong một chương trình đơn giản, ta có thể tạo hàm **yylex** ngay trong phần Epilogue. Nhưng nếu **yylex** được định nghĩa ở một file riêng (ví dụ như dùng Flex để sinh) thì ta cần phải cho phép file đó có thể đọc được định nghĩa của các token (do sử dụng **%token**). Để làm điều đó, ta sử dụng tùy chọn '-d' khi chạy Bison, để cho Bison sẽ ghi những định nghĩa token và các định nghĩa macro cần thiết ra một file header riêng biệt, thông thường là **name.tab.h**.

Quy ước của hàm **yylex**:

```
||int yylex(void);
```

Hàm phải trả về một giá trị số không âm cho các token đã được nhận diện; giá trị 0 hoặc giá trị âm báo hiệu kết thúc file.

Quy ước này được thiết kế để đầu ra của chương trình sinh bởi lex/flex có thể được sử dụng làm đầu vào cho Bison.

4.3 Hàm báo lỗi yyerror

Khi parser sinh bởi Bison phát hiện một lỗi cú pháp bởi đọc một token mà không có sản xuất nào thỏa mãn. Ngoài ra, một **action** trong Grammar Rules sử dụng macro **YYERROR** để báo lỗi.

Khi parser sinh bởi Bison muốn báo lỗi, nó sử dụng hàm **yyerror** mà ta bắt buộc phải khai báo và định nghĩa. Hàm **yyerror** có một tham số đầu vào là một xâu, thông thường là xâu "syntax error".

Parser cũng có thể phát hiện một loại lỗi khác: cạn kiệt bộ nhớ. Nó có thể xảy ra khi mà chuỗi token đầu vào chứa một cấu trúc lồng nhau rất sâu. Nhưng lỗi này thường không xảy ra do parser tạo bởi Bison sẽ tự động mở rộng kích thước stack khi nó chạm tới ngưỡng. Xâu được truyền vào hàm **yyerror** là: "memory exhausted".

Hàm yyerror được định nghĩa đơn giản như sau:

```
void yyerror(const char *s) {
    fprintf(stderr, ''%s\n'', s);
}
```

Tuy nhiên ta cần khai báo hàm này trong phần Prologue để tránh trình dịch báo lỗi.

Sau khi hàm **yyerror** trả về, hàm **yyparse** sẽ cố gắng khôi phục lỗi nếu ta đã viết những Grammar Rule phù hợp.

5 Sử dụng Bison

5.1 Lệnh sinh trình phân tích cú pháp

Nếu ta có file grammar đầu vào là **example.y**, lệnh để sinh mã nguồn C từ file này là:

```
$ bison -d -o example.yacc.c example.y
```

Lệnh này sẽ tạo ra 2 file **example.yacc.c** và **example.yacc.h**. Tùy chọn **-d** nghĩa là sẽ tạo ra file header cùng với file mã nguồn. Tùy chọn **-o <filename>** chỉ định tên file sẽ được sinh ra.

Nếu -o example.yacc.cxx hoặc -o example.yacc.cpp thì file header tương ứng là example.yacc.hxx hoặc example.yacc.hpp

File **example.yacc.h** sẽ thường được include vào mã lex và mã nguồn chứa hàm main tương ứng.

5.2 Parser sinh bởi Bison đơn giản

O đây ta dùng Bison để sinh chương trình tính toán biểu thức đơn giản.

File ngữ pháp bison: calc.y

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>

extern int yylex();
extern void yyerror(const char *s);
extern void set_number(int n);

%}

%union {
```

```
int num;
%token <num > NUMBER
%type <num> F U T E
%start E
%%
                     { \$\$ = \$1; }
F
        NUMBER
        '(' E ')' { $$ = $2; }
    1
        '(' error ')' { printf("Thieu toan hang trong ngoac\n"); YYABORT; }
        '(' E error { printf("Thieu dau dong ngoac )\n"); YYABORT; }
                     { printf("Thieu toan hang\n"); YYABORT; }
                     \{ \$\$ = \$1; \}
        '-' F
                      \{ \$\$ = -\$2; \}
        '+' F
                      \{ \$\$ = \$2; \}
                      \{ \$\$ = \$1; \}
                      \{ \$\$ = \$1 * \$3; \}
        T '*' U
        T '/' U
                      \{ \$\$ = \$1 / \$3; \}
        T '%' U
                     { $$ = $1 % $3; }
                      { $$ = $1; set_number($$); }
        E '+' T
                     { $$ = $1 + $3; set_number($$); }
        E '-' T
                     { $$ = $1 - $3; set_number($$); }
        E error T { printf("Thieu phep toan\n"); YYABORT; }
%%
File chỉ thị của flex: calc.l
%{
    #include "calc.yacc.h"
    #include <stdio.h>
%}
[0-9]+
             { yylval.num = atoi(yytext); return NUMBER; }
0 \pm 0
             { return '+'; }
             { return '-'; }
             { return '*'; }
             { return '/'; }
"%"
             { return '%'; }
             { return '('; }
")"
             { return ')'; }
[ \t \b \r \n]
    printf("Khong nhan dien duoc ki tu: ");
    ECHO;
    printf("\n");
%%
int yywrap() {
    return 1;
```

File chứa hàm main: main.c

```
#include "calc.yacc.h"
   #include <stdio.h>
   void yyerror(const char *s) {
       printf("%s\n", s);
   static int g_number;
   void set_number(int n) {
       g_number = n;
   int main() {
       int res = yyparse();
       if (res == 0)
           printf("%d\n", g_number);
       return res;
   Để biên dịch chương trình:
bison -d -o calc.yacc.c calc.y
flex -o calc.lex.c calc.l
gcc main.c calc.yacc.c calc.lex.c -o main
   Khi đó với file đầu vào: input
(-3 - 2) * (20 + 80) + 50
   Ta được đầu ra:
$ ./main < input</pre>
-450
```

5.3 Biểu diễn ngữ pháp của PL0 trong Bison

```
%{
    extern int yylex();
    extern void yyerror(const char *s);
%}
%token PROGRAM
%token IDENT
%token CONST
%token VAR
%token NUMBER
%token PROCEDURE
%token TOKEN_BEGIN
%token END
%token ASSIGN
%token CALL
%token IF
%token THEN
%token ELSE
%token WHILE
```

```
%token DO
%token FOR
%token TO
%token ODD
%token EQ
%token GT
%token GE
%token LT
%token LE
%token NE
%start program
%nonassoc THEN
%nonassoc ELSE
%%
          : PROGRAM IDENT ';' block '.';
program
block
      : const_decl_opt var_decl_opt procedure_decl_seq begin_block ;
const_decl_opt :
                   %empty
                   CONST const_list ';'
                1
               const_list ',' IDENT EQ NUMBER
           IDENT EQ NUMBER
var_decl_opt
                   %empty
                   VAR var_list ';'
var_list
               var_list ',' IDENT array_decl_opt
           IDENT array_decl_opt
                   %empty
array_decl_opt
                   '[' NUMBER ']'
procedure_decl_seq
                       procedure_decl_seq procedure_decl
                       %empty
                   procedure_decl : PROCEDURE IDENT procedure_params_opt ';' block ';';
procedure_params_opt
                           %empty
                           '(' param_list ')'
                  param_list ';' var_opt IDENT
param_list
               var_opt IDENT
var_opt
               %empty
           1
               VAR
           ;
begin_block : TOKEN_BEGIN stmt_list END ;
stmt_list
           : stmt_list ';' stmt
            stmt
```

```
: assign_stmt
stmt
          call_stmt
          begin_block
           if_stmt
           while_stmt
           for_stmt
           %empty
assign_stmt : IDENT array_subscript_opt ASSIGN expr ;
array_subscript_opt
                           %empty
                          '[' expr ']'
          : CALL IDENT call_subscript_opt ;
call_subscript_opt
                  :
                       %empty
                       '(' expr_list ')'
expr_list : expr_list ',' expr
           | expr
           : IF cond THEN stmt
if_stmt
              IF cond THEN stmt ELSE stmt
           while_stmt : WHILE cond DO stmt ;
          : FOR IDENT ASSIGN expr TO expr DO stmt;
for_stmt
expr
        : expr '+' term
           expr '-' term
           term
           '-' term
           '+' term
           term '*' factor
term
           term '/' factor
           term '%' factor
           factor
           IDENT array_subscript_opt
factor
           NUMBER
           '(' expr ')'
cond
          ODD expr
           expr comparison_operator expr
        comparison_operator
                           ΕQ
                           GT
                           GE
                           LT
                           LE
                       NE
%%
```

Trong đó

```
% nonassoc THEN nonassoc ELSE
```

được sử dụng để giải quyết vấn đề nhập nhằng của văn phạm do "Dangling else" [1] [14].

Tài liệu tham khảo

- [1] Dangling else Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Dangling_else.
- [2] Declarations (Bison 3.2.1). https://www.gnu.org/software/bison/manual/html_node/Declarations.html#Declarations.
- [3] Empty Rules (Bison 3.2.1). https://www.gnu.org/software/bison/manual/html_node/ Empty-Rules.html#Empty-Rules.
- [4] GNU Bison Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/GNU_Bison.
- [5] Grammar Outline (Bison 3.2.1). https://www.gnu.org/software/bison/manual/html_node/Grammar-Outline.html#Grammar-Outline.
- [6] Interface (Bison 3.2.1). https://www.gnu.org/software/bison/manual/html_node/ Interface.html#Interface.
- [7] Multiple Types (Bison 3.2.1). https://www.gnu.org/software/bison/manual/html_node/Multiple-Types.html#Multiple-Types.
- [8] Prologue (Bison 3.2.1). https://www.gnu.org/software/bison/manual/html_node/ Prologue.html#Prologue.
- [9] Recursion (Bison 3.2.1). https://www.gnu.org/software/bison/manual/html_node/recursion.html#recursion.
- [10] Rules Syntax (Bison 3.2.1).
- [11] Start Decl (Bison 3.2.1). https://www.gnu.org/software/bison/manual/html_node/ Start-Decl.html#Start-Decl.
- [12] Token Decl (Bison 3.2.1). https://www.gnu.org/software/bison/manual/html_node/ Token-Decl.html#Token-Decl.
- [13] Type Decl (Bison 3.2.1). https://www.gnu.org/software/bison/manual/html_node/ Type-Decl.html#Type-Decl.
- [14] John Levine. Flex & Bison, page 188. O'Relly, 2009.